

**УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ ХАРКІВСЬКОЇ
ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА
СЕКТОР ІНФОРМАЦІЇ З ПИТАНЬ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА**

61003, м. Харків, вул. Кооперативна, 13
т. 731-31-32

**НОВІ ПАМ'ЯТНИКИ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

(Оглядова довідка за матеріалами періодичних видань за 2007 рік)

Вип. 11

**Матеріал підготувала: Казанцева Н.Ю. – зав. сектором інформації
з питань культури і мистецтва Харківської
обласної універсальної наукової бібліотеки**

Харків 2011

НОВІ ПАМ'ЯТНИКИ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

(Оглядова довідка за матеріалами періодичних видань за 2007 рік)
Випуск 11

МЕМОРІАЛЬНІ ДОШКИ, ПРИСВЯЧЕНІ ПАМ'ЯТІ ВОЇНІВ-ІНТЕРНАЦІОНАЛІСТІВ

6 лютого 2007 року у *Куп'янську* на будівлі ЗОШ №1 було відкрито меморіальні дошки, полеглим в Афганістані воїнам-інтернаціоналістам Віктору Знові і Віктору Дьомкіну. Обидва герої навчались у цій школі.

Література:

Меморіальні дошки // Вісник Куп'янщини.- 2007.- 8 лют.

У лютому 2007 року на будівлі *Першостаровірівської ЗОШ, що на Нововодолажчині*, було відкрито меморіальну дошку воїну-афганцю, колишньому учню школи Володимиру Апалькову, який загинув, виконуючи інтернаціональний обов'язок.

Література:

Пікалова А. Відкрили меморіальну дошку / А. Пікалова // Вісті Водолажчини.- 2007.- 24 лют.- (Відлуння події).

МЕМОРІАЛЬНА ДОШКА, ПРИСВЯЧЕНА ПАМ'ЯТІ В. В. СТЕПАНОВА

8 березня 2007 року у селищі Панютине Лозівського району на будівлі заводу управління ДП „Укрспецвагон” було відкрито меморіальну дошку Віктору Васильовичу Степанову, директору підприємства.

В. В. Степанов – заслужений працівник транспорту України, Почесний залізничник, почесний громадянин міста Лозова, був депутатом Харківської обласної ради, міської ради. Він нагороджений Почесною грамотою Державної адміністрації залізничного транспорту України, Почесним знаком МНС України; Панютинською селищною радою його тричі було визнано „Людиною року”. Директор-новатор, В.В. Степанов в нових економічних відносинах разом із командою спеціалістів впорядкував виробництво, зумів вивести підприємство на вершину економіки, дбав про прибутки та добробут людей.

Література:

Меморіальну дошку – В.В.Степанову // Голос Лозівщини.- 2007.- 16 берез.

МЕМОРІАЛЬНА ДОШКА, ПРИСВЯЧЕНА ПАМ'ЯТІ С.В. ШУМИЦЬКОГО

2007 року у с. Караван Харківського р-ну біля входу до Караванської ЗОШ відкрито меморіальну дошку українському поетові з когорти шістдесятників Станіславу Шумицькому. На ній – портрет поета, напис: „Шумицький Станіслав Васильович, 1938 – 1974”, та вірші із його збірки „Ознаки вірності”:

„Я залишу вам свій автограф
Та присвяти скупий куплет.
Я коханого краю біограф
І хіба що трохи поет”.

Народився він 20 березня 1937 року у родині офіцера Радянської Армії в місті Саратові. У 1949 році сім'я оселяється в Каравані, де Станіслав у 1952 році закінчує 7- річну школу.

У школі почав писати вірші. Багато допомагала йому вчителька української мови та літератури Євдокія Кузьмівна Мякішева – перший слухач і рецензент. У шліфуванні молодого поета безпосередню участь брав Володимир Сосюра, якому поет-початківець присвятив поезію “Поет”

В Малинівці Чугуївського району здав екстерном курс за середню школу. Якийсь час навчався на філологічному факультеті Харківського Держуніверситету імені М.Горького (нині ім. Каразіна). Працював у редакціях газет: районних Дергачів (Харківська область), Обухова (Київська область), “Ленінська зміна”, “Вечірній Харків”, “Молодь України”.

Жив у Люботині. Його твори друкувала місцева, районна, обласна преса, журнали “Ранок”, “Дніпро”, “Вітчизна”, “Сибирские огни”. За життя Станіслава вийшли друком три збірки – “Ознаки вірності” (1963 рік), “Сорок ударів серця” (1966 рік), “Герої приходять у пісню” (1971 рік). Була й четверта, але її не встигли надрукувати.

В перших числах січня 1974 року трагічно загинув. Вбивство, а може, самогубство, трапилося під час відрядження. Його смерть і до цього часу залишається загадковою.

Деякі поезії С.В.Шумицького покладені на музику композиторами А.Сало, Б.Михайлівським, О.Еткало, Іллею Летюком.

Література:

Пархоменко М. Шанують пам'ять земляка / М. Пархоменко // Трибуна трудящих (Харківський р-н).- 2007.- 14 квіт.- (Ювілеї).

Чернова Н. „Я залишу вам свій автограф...” / Н. Чернова // Слобід. край.- 2007.- 14 квіт. – (Сад пісень).

Шумицький Станіслав Васильович [Електрон. ресурс] // Люботин. Городской портал.- Режим доступу: <http://www.lubotin.com>

Станіслав Васильович Шумицький (1937 – 1974) [Електрон. ресурс] // Газета „Місто” (м. Люботин).- Режим доступу: <http://misto-lubotin.ucoz.ru>

ПАМ'ЯТНИК ПОСТРАЖДАЛИМ ВІД АВАРІЇ НА ЧАЕС

Відкрито у квітні 2007 року на алеї Слави у парку імені Артема у Харкові. Ініціаторами виступили члени організації „Союз Чернобыль Украины” Комінтернівського району за підтримки Комінтернівської райради м. Харкова.

Відкриття пам'ятника жителі району чекали майже двадцять років. У 1991 році, на честь п'ятої роковини від дня трагедії на Чернобыльській АЕС, у парку ім. Артема було закладено пам'ятний камінь з написом „На цьому місці буде споруджено пам'ятник чорнобильцям”.

Автора у пам'ятника немає – це колективна творчість чорнобильців і керівництва району. Монумент із чорного мармуру, на якому зображено тріщину як символ розподілу атомної станції і житлової зони – міста Прип'яті. Вгорі – білі журавлі і дзвін – символ вічної скорботи за загиблими. Унизу – надпис: „Чернобыльцам от благодарных коминтерновцев”.

Література:

Холманская Л. 20 лет спустя – памятник пострадавшим от аварии на ЧАЭС / Л. Холманская // Вечер. Харьков.- 2007.-26 апр.

МЕМОРІАЛЬНА ДОШКА, ПРИСВЯЧЕНА ПАМ'ЯТІ АСТРОНОМІЧНОЇ ДИНАСТІЇ СТРУВЕ

Відкрито у травні 2007 року у Харкові на честь Отто Струве, 110-річчя від дня народження якого відзначалося цього року.

У створенні меморіальної дошки автори відмовились від стандартних – барельєфу або графічного портрету, і використали рідкісну фотографію із сімейного архіву знаменитої династії астрономів. На знімку, що чудом зберігся крізь усі революційні і воєнні буревії минулого століття, закарбовано Людвіга Струве з маленьким сином Отто. Вгорі надпис: „Астрономической династии Струве посвящается”.

*Отто Струве (1897-1963 р.р.) – ім'я в астрономії неординарне. Воно стоїть в одному ряду з Едвіном Хабблом, Харлоу Шеплі і Генрі Расселом. Подібно до Стравинського у музиці, Сікорського у авіації або у Гамову у фізиці, Отто Струве після Другої світової війни беззаперечно входив у коло неформальних астрономічних лідерів в астрономії. Вихованець астрономічної школи Харківського університету отримав усі можливі професійні нагороди, із яких можна виділити найпочеснішу – золоту медаль Лондонського Королівського астрономічного товариства, яка присуджувалась тільки за виняткові успіхи у галузі астрономії. Саме вона стала четвертою золотою медаллю, яку отримали представники „зіркової” династії Струве протягом 118 років їх наукової діяльності: прадід Вільгельм Якоб отримав цю нагороду у 1826 році, дід Отто Вільгельм – у 1850 році, дядько Герман Оттонович – у 1903 му. Отто Струве носив звання дійсного

члена академій наук Франції, Бельгії, Великобританії, США, Канади, Нової Зеландії; був почесним доктором дев'яти найбільших університетів світу.

Трагедія Отто Струве у тому, що у нього не було спадкоємця – продовжувача славної династії, про якого він дуже мріяв, тому на відкритті меморіальної дошки на честь нашого земляка не було ані його внуків, ані правнуків. Але, можна сказати, що у цей день Отто Людвигович нарешті повернувся до рідного університету, де династію Струве і її внесок у 200-річну історію астрономічної обсерваторії не забували ніколи.

Література:

*Зеленина Е. Возвращение Отто Струве. Великий американский астроном был и остается харьковчанином / Е.Зеленина // Время.- 2007.- 6 июня.

Струве Отто Людвигович // Карнацевич В.Л. 100 знаменитых харьковчан / В.Карнацевич.- Х., 2005.- С.433-437.

МЕМОРІАЛЬНА ДОШКА, ПРИСВЯЧЕНА ПАМ'ЯТІ МИКОЛИ ГЕДРОЙЦА

У червні 2007 року у Харкові на будівлі Української інженерно-педагогічної академії відкрито пам'ятну дошку відомому громадському діячу і меценату Миколі Антоновичу Гедройцу.

Автор меморіальної дошки – скульптор Інна Макушина.

Микола Гедройц, випускник Санкт-Петербурзької академії мистецтв, близький друг І. Рєпіна, В. Верещагіна, В. Серова, В. Сурикова, Д. Яворницького, А. Куїнджі, людина, закохана у живопис і історію рідного краю.

У двадцятих роках минулого століття Гедройц жив і працював на Слобожанщині, відкривав художні музеї, брав участь у благодійних аукціонах. Його ім'я відоме в Україні, Росії, Польщі, Білорусі.

Він з ентузіазмом втілював у життя ідею Верещагіна про можливість створення художніх музеїв у провінції за рахунок фондів столичних музеїв. В результаті були відкриті музеї в Херсоні, Маріуполі, Миколаєві, Сумах, Катеринославі (нині Дніпропетровськ). Багато він зробив і для створення Дому-музею І. Ю. Рєпіну в Чугуєві.

Будучи прекрасним скульптором, Микола Гедройц допомагав юним обдаруванням а також відомим митцям. Свою колекцію творів, яка вважалася приватною власністю, Гедройц передав, відкритим завдяки йому музеям.

Література:

Зеленина Е. Николай Гедройц – человек, объединивший народы / Е. Зеленина // Время.- 2007.- 12 июня.

Коваль К. Золотая летопись славных дел / К. Коваль // Новый день.- 2007.- 13 июня.

Тесло І. „Правді присвячую життя” / І. Тесло // Слобід. край.- 2007.- 14 черв.- (Витоки).

МЕМОРІАЛЬНА ДОШКА, ПРИСВЯЧЕНА ПАМ'ЯТІ О.М. ЛЯПУНОВА

21 червня 2007 року на фасаді будинку по вул. Ляпунова, 2 було відкрито поновлену меморіальну дошку на честь знаменитого математика, академіка Олександра Михайловича Ляпунова.

Новий барельєф виконано у бронзі і граніті. Його автор – народний художник України Олександр Іллічев.

Олександр Михайлович Ляпунов народився 6 червня 1857 року у Ярославлі. Закінчив Петербурзький університет. У 1884-85 роках працював у Петербурзькому, у 1885-1902 роках – Харківському університетах. У 1888 – 92 рр. опублікував ряд статей, присвячених рішенням задач про стійкість руху матеріальних систем, яка зводиться до дослідження диференціальних рівнянь. В праці „Загальні задачі про стійкість руху” (1892) Ляпунов запропонував нові загальні методи вирішення цих задач. Вагомий вклад внесли праці Ляпунова і в математичну фізику, у тому числі в теорію потенціалів.

У 1902 році О. Ляпунов переїздить до Петербургу і займається науковою діяльністю. Роботи його стосуються небесної механіки, теорії імовірностей. Він член-кореспондент Паризької АН, член Харківського і Казанського університетів, багатьох академій наук і наукових товариств.

Помер О.М. Ляпунов 3 листопада 1918 року в Одесі.

Найближчим часом у Харкові з'явиться також пам'ятник видатному вченому.

Література:

Ляпунов Александр Михайлович // Карнацевич В.Л. 100 знаменитых харьковчан / В.Карнацевич.- Х., 2005.- С.269 - 273.

В Харькове установят памятник ученому // Новый день.- 2007.- 27 июня.

Математику поставят памятник // Слобід. край.- 2007.- 28 черв.- (Славетні земляки).

МЕМОРІАЛЬНА ДОШКА, ПРИСВЯЧЕНА ПАМ'ЯТІ П.Г. ЧЕРЕМСЬКОГО

У червні 2007 року у дворі Харківського літературного музею відкрито меморіальну дошку Петру Григоровичу Черемському.

На ній поруч із викарбуваним портретом роботи художника музею Миколи Таможнікова накреслені рядки з вірша поета Анатолія Перерви, присвячені П.Г. Черемському: „Без тебе, Петре, сад наш терпне...”

*У Національному технічному університеті „ХПІ” Петро Черемський був серед провідних учених, які займалися розв'язанням найскладніших проблем, у тому числі й пов'язаних із космічною технікою.

Доктор наук, професор Петро Черемський зробив чимало і на терені увінчання пам'яті і збереження спадщини видатних земляків, які прославили Україну своїм творчим і життєвим горінням. Серед відкритих на

Слобожанщині за останні 10-15 років меморіальних дошок, пам'ятних знаків, у випуску унікальних посмертних видань, організацій фестивалів і конкурсів тощо – величезний внесок Петра Григоровича Черемського. Саме завдячуючи йому, в Україні гідно вшановується пам'ять видатного письменника, музиканта-етнографа і громадського діяча Гната Хоткевича, створено кімнату-музей у селищі Високому, в Саду Шевченка відкрито пам'ятний знак розстріляним кобзарям, з'явилися меморіальні дошки Юрію Кондратюку, Левкові Мацкевичу, Олександрю Гундеру, Миколі Шаповалу, багатьом іншим.

Література:

*Романовський В. „Без тебе, Петре, сад наш терпне...” / Романовський В. // Слобід. край.- 2007.- 28 черв.- (Незабутнє).

**МЕМОРІАЛЬНА ДОШКА,
ПРИСВЯЧЕНА ПАМ'ЯТІ А.О. БУРЦЕВА В ЧУГУЄВІ**

15 червня 2007 року у м. Чугуєві на домі по вул. Литвинова, 34 було відкрито меморіальну дошку заслуженому лікарю УРСР, кандидату медичних наук Андрію Олександровичу Бурцеву.

Більше 50 років свого життя віддав Андрій Олександрович Бурцев медицині, був практикуючим хірургом і головним лікарем Чугуївської ЦРЛ. За довгу лікарську практику він провів більше тридцяти тисяч операцій. Бурцев не просто багато оперував; на базі рядової районної лікарні він створив школу практичної хірургії, де робились дуже складні операції, у тому числі і на серці. Його унікальний досвід роботи поширився далеко за межі провінційного Чугуєва. За видатні заслуги у галузі медицини А.О. Бурцеву було присвоєно звання Заслуженого лікаря УРСР.

Література:

Шатилова Ж. В память о Враче и Человеке / Ж. Шатилова // Новости Чугуєва.- 2007.- 23 июня.- (Твої люди, Чугуєв!).

ПАМ'ЯТНИЙ ЗНАК І. Ю. РЕПІНУ В ОСИНІВЦІ

У липні 2007 року в Осинівці (Чугуїв) на місці, де стояв будинок батьків І.Ю. Рєпіна і з 1851 по 1863 роки жив сам великий художник встановлено новий пам'ятний знак. Це – подарунок Чугуєву напередодні Дня міста від харківського підприємця Г.Ю. Чуприна, який встановив пам'ятник на власні кошти і за власною ініціативою. Ескіз пам'ятного знаку було розроблено в Харківській організації Національної спілки художників України.

Література:

Ромин Г. Подарок от мецената / Г. Ромин // Новости Чугуєва.- 2007.- 21 июля.- (Добрыя дела).

ПАМ'ЯТНИК ОЛЕКСІЮ БЕКЕТОВУ

22 серпня 2007 року у Харкові по вулиці Сумській, 40, біля державного технічного університету будівництва й архітектури відкрито пам'ятник видатному академіку архітектури Олексію Миколайовичу Бекетову. Місце для постаменту було вибране не випадково. Більше десяти років життя віддав Бекетов вузу (архітектор працював тут з 1930 по 1941-й роки). Автор пам'ятника – харківський скульптор Сейфаддін Гурбанов, керівник проекту – архітектор Юрій Шкодовський. Пам'ятник споруджено за рахунок добровільних внесків харків'ян, а також спонсорських коштів різних організацій і закладів міста. Фінанси були акумульовані у Міжнародному благодійному фонді імені Мечникова.

Видатний здчий постав у бронзі на вишуканому гранітному п'єдесталі. За словами С. Гурбанова, колона із не шліфованого каменю поряд із пам'ятником символізує античність, а ватман із зображенням креслень будівлі, що виглядає з-під лівої руки архітектора, - сучасність. Олексій Бекетов – автор більше сорока харківських будинків. Одна із головних його робіт – інститут імені Мечникова. Ескіз цього проекту і зображено на ватмані, який тримає бронзовий Бекетов.

Олексій Миколайович Бекетов народився у Харкові 3 березня 1862 року. У 1888 р. закінчив Петербурзьку академію мистецтв із золотою медаллю. Після закінчення академії повернувся до Харкова. У 1895 році О. Бекетову замовили проектування і будівництво Харківського земельного банку (нині – будівля Автотранспортного технікуму). Банк було збудовано у 1897 році. У подальшому Бекетовим були розроблені проекти будівництва ще двох банків: у 1899 р. – Торгового банку (Будинок техніки) і у 1909 р. – Волжсько-Камського комерційного банку (ляльковий театр). Міська громадська бібліотека (тепер ХДНБ ім. В.Г. Короленка) була збудована у 1901 році. У 1912 р. – будівля Харківського медичного товариства (НДІ мікробіології ім. Мечникова). Крім громадських споруд, Бекетов спроектував у Харкові чимало приватних особняків. Наприклад, Будинок вчених, побудований у 1897 році; Харківський художній музей, колишній особняк фабриканта Ігнатіщева, збудований у 1914 році. Поряд з ним – колишній особняк Алчевських.

Помер Бекетов 23 листопада 1941 року.

Література:

Амирханян Н. Пам'ятник Бекетову появиться перед ХИСИ / Н. Амирханян // Веч. Харьков.- 2007.- 16 янв.- (Градостроительство).

Безсмертний здчий Харкова // Слобід. край.- 2007.- 21 серп.

Генкин А. Бронзовое кресло для академика Бекетова / А. Генкин // Время.- 2007.- 28 авг.

Ефанова М. Харьковув повезло / М. Ефанова // Веч. Харьков.- 2007.- 23 авг.- (Открыли памятник).

Новикова О. Будущие архитекторы – «в ногах» у Бекетова! / О. Новикова // Новый день.- 2007.- 27 авг.- (Памятник).

Романовський В. Пам'ятник, якого зачекались / В. Романовський // Слобід. край.- 2007.- 28 серп.- (Події).

Субота В. Чи вшанує Харків свого архітектора? / В. Субота // Культура і життя.- 2007.- 28 лют.

Тараненко М. Бронзовий Бекетов „усядеться” на Сумській / М. Тараненко // Слобід. край.- 2007.- 27 лют.- (Заповітне).

БЮСТ Ф.Г. СУПРУНА У ЛОЗОВІЙ

16 вересня 2007 року у м. Лозова було відкрито бюст учасника Великої Вітчизняної війни, заслуженого машинобудівника Української РСР, Почесного громадянина м. Лозова, першого директора ЛКМЗ Ф.Г. Супруна.

Література:

Живагін А. Він щиро любив Лозову / А. Живагін // Голос Лозівщини.- 2007.- 18 верес.

МЕМОРІАЛЬНА ДОШКА, ПРИСВЯЧЕНА ПАМ'ЯТІ І.І. ВОЙТЕНКА

У вересні 2007 року у с. Шарівка Валківського району було відкрито меморіальну дошку колишньому голові місцевого сільгосп підприємства І.І. Войтенку.

Література:

Терещенко І. Для людей і працював, і жив / І. Терещенко // Сільські новини (Валківський р-н).- 2007.- 13 жовт.

ПАМ'ЯТНИК ВАСИЛЮ КОЛОКОЛЬЦОВУ У ВОВЧАНСЬКУ

22 листопада 2007 року на центральній площі Вовчанська було відкрито пам'ятник графу Василю Колокольцову. Автор пам'ятника – відомий харківський скульптор Сейфаддін Гурбанов зобразив його у трьохметровій кам'яній глибі. За словами автора пам'ятника, саме слово „глиба” найбільш точно характеризує масштаб особистості графа Колокольцова.

Василь Григорович Колокольцов був головою Вовчанської земської управи у 1897 – 1914 роках. Саме при його правлінні Вовчанський повіт за темпами благоустрою, розвитку культури вийшов на друге місце у Російській імперії, поступившись лише Московському повіту.

Література:

Чистилин В. Слобожанский Столыпин / В. Чистилин // Главное.- 2007.- 1 дек.- (Культура).

Шкурко Н. Графу Василию Колокольцову – благодарные потомки / Н.Шкурко // Проспект правды.- 2007.- 1 дек.

МЕМОРІАЛЬНА ДОШКА, ПРИСВЯЧЕНА ПАМ'ЯТІ М.С. БЕЛЯЄВА

5 грудня 2007 року у Богодухові на стіні краєзнавчого музею було відкрито меморіальну дошку Миколі Семеновичу Беляєву.

М.С. Беляєв – Заслужений учитель України, почесний член Всеукраїнської спілки краєзнавців, почесний громадянин м. Богодухова, засновник районного краєзнавчого музею, дослідник Голодомору 1932-1933 років на Богодухівщині, автор книги „Мій край Богодухівщина”.

Література:

Оксенич В. Людина, яку пам'ятають / В. Оксенич // Зоря.- 2007.- 15 груд.- (Учителю присвячується).

Смоленко Я. „Мы должны знать свою историю – и делать правильные выводы” / Я. Смоленко // События.- 2007.- 13-19 дек.- (Чтобы помнили).

МЕМОРІАЛЬНА ДОШКА, ПРИСВЯЧЕНА ПАМ'ЯТІ В. ЧОРНОВОЛА

24 грудня 2007 року у Харкові на проспекті Леніна, 3 було відкрито меморіальну дошку народному депутату України двох скликань, керівнику парламентської фракції Народного Руху України В'ячеславу Чорноволу.

В. Чорновіл – лауреат міжнародної журналістської премії ім. Ніколаса Томаліна (1975), Державної премії України ім. Т.Г. Шевченка (1996) у галузі журналістики і публіцистики – за книги „Правосуддя чи рецидиви терору?”, „Лихо з розуму”, „Хроніка таборових буднів”, публіцистичні виступи в пресі. У 1997 році видатний державний діяч був нагороджений орденом Ярослава Мудрого V ступеня, а в 2000 році йому присвоєно звання Героя України (посмертно).

Література:

Йому виповнилося б 70 ... // Трибуна трудящих (Харківський р-н).- 2007.- 22 груд.- (Ювілеї).

Пам'ять про В'ячеслава Чорновола // Слобід. край.- 2007.- 25 груд.- (Постаті).

Матеріал підготувала: Казанцева Н.Ю. – зав. сектором інформації з питань культури та мистецтва.